
ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ

Отримано: 16.12.2022

Прорецензовано: 27.12.2022

Прийнято до друку: 29.12.2022

e-mail: y.demianchuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8722-5568>

e-mail: juliaon1607@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-16(84)-23-27

Дем'янчук Ю. І., Онофрійчук Ю. В. Вербалізація концепту REMARK в промовах королеви Єлизавети II. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 16(84). С. 23–27.

УДК: 811.111

Дем'янчук Юлія Ігорівна,

кандидат економічних наук, викладач англійської мови, кафедра іноземних мов та перекладознавства,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Львів, Україна

Онофрійчук Юлія Вікторівна,

студентка 2 курсу ОС «Магістр», кафедра іноземних мов та перекладознавства,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Львів, Україна

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ REMARK В ПРОМОВАХ КОРОЛЕВИ ЄЛИЗАВЕТИ II

У статті досліджено відображення концепту REMARK в англійській лінгвокультурі. Архетипні образи мовного іміджу Королеви Єлизавети II домінують у суспільній свідомості реципієнтів і становлять основу уніфікованої промови політичного діяча. Природі концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II притаманна функціональна амбівалентність: з одного боку, вона дозволяє привертати та тримати увагу реципієнтів, з іншого, полегшити сприйняття почутого й спонукати до необхідних дій.

У дослідженні застосовано метод квантативного аналізу, який засвідчив частинимовну авторську інтенцію 170 вербалізаторів, їхню відносну та абсолютну частоти, а також з'ясування будови всього об'єкта на основі розробленої системи індикаторів. Лінгвістичне спостереження полягало у виявленні мінімальних та максимальних змін у мовній репрезентації концепту REMARK, що відбувалися від 1952-го по 2022 року. Спостереження над мовою Королеви Єлизавети II дозволило з'ясувати динаміку мовних змін загалом, у загальномовному масштабі. Упродовж цього процесу сформовано вибірку, згідно якої відбувається мовне оформлення і вираження думок Королеви Єлизавети II.

Доведено важливу роль вибірки вербалізаторів, які дають можливість слідкувати за трансформацією мовної норми, яка спочатку зародилася в мовленні Королеви Єлизавети II, опісля засвідчила широкую маніфестацію аналізованого поняття в різних функціональних промовах, заявах та зверненнях.

В результаті здійсненого аналізу підтверджено вихідне припущення, що квантативний прийом передбачає механізм селекції одиниць дослідження в динаміці кількісних змін.

Ключові слова: концепт, квантативний аналіз, вербалізатори, вибірка, лінгвокультурні патерни, політичний дискурс, промови.

Yuliia I. Demyanchuk,

Ph. D., Lecturer of English language, Foreign Languages and Translation Studies Department,
Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine

Yuliia Onofriichuk,

second-year Master's student, Foreign Languages and Translation Studies Department,
Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine

VERBALIZATION OF THE CONCEPT OF REMARK IN THE SPEECHES OF QUEEN ELIZABETH II

The article investigates the reflection of the concept REMARK in English linguistic culture. Archetypal characteristics of the speech image of Queen Elizabeth II dominate the reflection of the public consciousness of recipients and form the basis of a unified speech of a politician. The disposition of the REMARK concept in the speeches of Queen Elizabeth II is inherent in functional ambivalence: on the one hand, it allows to attract and hold the attention of the recipients, on the other hand, to facilitate the perception of what is heard and to encourage the necessary actions.

The investigation used the method of quantitative analysis, which showed the partial authorial intention of 170 verbalizers, their relative and absolute frequencies, clarification of the structure of the entire object on the basis of the developed system of indicators. The linguistic observation was to identify the minimum and maximum changes in the linguistic representation of the concept REMARK that took place from 1952 to 2022. The observation of the speech of Queen Elizabeth II allowed us to find out the dynamics of language changes in general, on a universal scale. During this process, a sample was formed, according to which the linguistic design and expression of the thoughts of Queen Elizabeth II.

The important role of the sample of verbalizers is proved, which makes it possible to monitor the transformation of the language standard which initially originated in the speech of Queen Elizabeth II, later showed a wide manifestation of the analyzed concept in various functional speeches, statements and appeals.

As a result of the analysis, the initial assumption that the quantitative method provides a mechanism for selecting research units in the dynamics of quantitative changes was confirmed.

Keywords: concept, quantitative analysis, verbalizers, sampling, linguistic and cultural patterns, political discourse, speeches.

Вступ. Вербалізація знань про концепт REMARK в англійській лінгвокультурі й політичному дискурсі, зокрема, здійснюється завдяки структурній побудові промови політичного діяча. Такі компоненти когнітивних процесів номінуються по-різному залежно від галузі наукового інтересу та фокусу дослідження. У мовознавчих студіях науковці (G. S. Jowett 2012; А. О. Астаф'єв 2003) послуговуються термінами формування примітки, редакторська примітка, зауваження загального порядку, політико-правові зауваження, заключне зауваження та ін. Для нашого дослідження доцільно провести межу між зауваженням загального порядку, політико-правовим зауваженням і заключним зауваженням, що вмотивовує до вибору засобів вербалізації концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II.

Теоретичний виклад матеріалу. У політичному дискурсі концепт REMARK – це складний і багатовимірний феномен, форма політичного сприйняття й мовний засіб персуазивності. Як уважає, Н. Фрасинюк, «персуазивність є необхідним елементом удосконалення навичок міжособистісного й ділового спілкування, масової комунікації, ефективного менеджменту й ефективного політичного впливу» [Фрасинюк 2020: 129-133]. У сучасному суспільстві термін концепт уживається переважно для когнітивного аналізу політичних текстів (промов, заяв, звернень). Не заперечуючи безсумнівних відмінностей між мовними засобами вираження типових ситуацій, що відтворюють характерні сценарії політичних подій та реакцію реципієнтів на них, сучасна теоретична думка (S. G. Jowett, V. O'Donnell 2012; V. A. Evans 2007) указує на те, що ними послуговуються для аналізу структури вербального концепту. Дослідники розглядають концепт як окремі вербальні й оперативні одиниці різного обсягу, а не як компоненти єдиного концепту [Evans 2007].

А. О. Астаф'єв визначив два різновиди концептів – політичні та ідеологічні, наголосивши на розмиванні меж усталених понять, які «впливають на національну ідентичність та передбачають подальшу її трансформацію» [Астаф'єв 2003].

Основні положення політичного концепту можна окреслити такими ознаками:

- вербальні чинники є регулятивними механізмами;
- локальні феномени доповнюють ядерне, денотативне значення асоціативними смислами;
- концептуальна єдність інерції та рефлексії в процесі формування політичної ідентифікації;
- трансформація політичного концепту зберігає архетипне знання про політичні дискусії, заяви, промови;
- онтологічна модель політичного концепту на основі спільних базових цінностей;
- ціннісно-нормативний зміст політичного концепту на рівні лінгвокультурних патернів.

Огляд джерел психологічного (K. Holmqvist, P. Gardenfors) та лінгвістичного (S. Wilcox, P.P. Wilcox; M. Wong) спрямування дозволив поєднати фундаментальні аспекти людської суспільної організації (вербальні, синхронні, діяхронні) та констатувати явища, які є надважливими для розвитку політичної особистості. А саме, врахування й прийняття її позицій реципієнтами та спільнотою до якої вона належить.

Результати дослідження. Розгляд концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II крізь призму різних наукових парадигм увірогіднює вербалізацію політичного концепту, відкидаючи суспільні й наукові судження. Такий підхід припускає умовні межі між дисциплінами, що забезпечує діяльнісний характер політичної особистості, вербалізацію її промови в динаміці, в осмисленому виборі, в саморозвитку. Дослідницька цінність нашої праці полягає у виокремленні 170 вербалізаторів концепту REMARK із промов Королеви Єлизавети II. Усього було проаналізовано 80 політичних промов найдовше правлячого монарха Великобританії англійською мовою.

Перш за все, ми встановили частиномовну авторську інтенцію цих вербалізаторів, далі методом квантативного аналізу текстів визначили показники їх відносної та абсолютної частоти. Наступним нашим кроком було членування цілого на частини з метою з'ясування будови всього об'єкта на основі розробленої системи індикаторів. Лінгвістичне спостереження полягало у виявленні мінімальних та максимальних змін у мовній репрезентації концепту REMARK, що відбувалися від 1952-го по 2022 року. Спостереження над мовою Королеви Єлизавети II дозволяє з'ясувати динаміку мовних змін загалом, у загальнономовному масштабі. Упродовж цього процесу сформовано вибірку, згідно якої відбувається мовне оформлення і вираження думки Королеви Єлизавети II. Відтак, вибірка вербалізаторів дає можливість слідкувати за трансформацією мовної норми, яка спочатку зародилася в мовленні Королеви Єлизавети II і засвідчила широку маніфестацію аналізованого поняття в різних функціональних промовах, заявах та зверненнях. Крім того, квантативний прийом передбачав механізм селекції одиниць дослідження в динаміці кількісних змін.

Процедура окреслення обсягу вербалізаторів складалася з таких етапів: *спостереження* за мовним матеріалом та виявлення в ньому різноманітних конструкцій та мовних засобів (іменників, модальних дієслів, паралелізмів, прикметників, порівнянь, риторичних питань, дієслів, метафор, ідіом, епітетів); *встановлення* персуазивного мовлення, що забезпечило його використання як інструмента стилістичної, прагматичної й семантично-комунікативної мовної дії.

Нижче описано механізм застосування перелічених етапів у конкретному текстовому фрагменті:

“This is a happy day for me; but it is also one that brings serious thoughts, thoughts of life looming ahead with all its challenges and with all its opportunity,” the young Elizabeth said [The Washington Post].

Межі фрагмента окреслені його змістом, що має такі елементи сюжету: зав'язка+майбутні рішення *this is a happy day for me* (це щасливий для мене день), розвиток дії (пояснення причин хорошого дня), кульмінація *but it is also one that brings serious thoughts* (але він також викликає серйозні думки), розв'язка *thoughts of life looming ahead with all its challenges and with all its opportunity* (думки про майбутнє життя з усіма його викликами та всіма можливостями).

Використання у промові особового займенника *me* характерне для політиків, які вже обіймають високі посади. Вживання у промові займенника *me* підсилює риторичу і дає слухачам зрозуміти, що лише цей монарх може принести зміни в життя суспільства і він є лідером, впевненим у собі та своїх силах.

Загальновідомим є той факт, що мовлення політиків дозволяє вживання як літературної так і розмовної лексики. Алгоритм аплікації цього прийому передбачає наближення оратора до аудиторії, установлення взаємного контакту, довірливе ставлення в широкому соціально-культурному контексті. Опрацьовані впродовж застосування методу дані стосуються не тільки вербального боку мовного вираження літературної та розмовної лексики в промовах Королеви, а й синтаксичного рівня, який передбачає використання простих речень, що урахує соціальний контекст і робить виступ простішим і зрозумілішим реципієнтам.

Для ілюстрації частини мовної парцеляції отриманих вербалізаторів розглянемо розташування перелічених мовних конструкцій та мовних засобів (іменників, модальних дієслів, паралелізмів, прикметників, порівнянь, риторичних питань, дієслів, метафор, ідіом, епітетів) у структурі 80 промов. Їхня ієрархія представлена в Таблиці 1:

Таблиця 1

Стилістичні вербалізатори концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II

	1947	1953	1992	1997	2021	2022
Іменник	24	36	41	30	32	44
Прикметник	41	49	50	49	47	38
Дієслово	65	78	80	55	60	63
Метафора	3	4	8	1	–	2
Епітет	1	1	3	–	–	–
Паралелізм	–	1	1	–	–	–
Порівняння	1	2	–	–	–	–
Риторичне питання	–	–	1	1	–	–

З огляду на представлені особливості, функціональне навантаження вербалізаторів за частинами мови неоднозначне і змінювалося впродовж сімдесяти п'яти років. Методика пошуку й верифікації нового лінгвістичного узагальнення свідчить про знакову природу дієслів. Однак, не викликає сумніву й номінативна і атрибутивна системність тексту. Паралелізми, порівняння, риторичні питання, метафори та епітети є інтегральними компонентами цієї текстової системи й наділені дугорядними функціональними характеристиками.

Наукове обґрунтування вербалізованого оприявлення концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II уможливило систематизацію концептуальних ознак – думка, зауваження та формальна мова, що представляють основні елементи офіційно-ділового мовлення. Найвищий ступінь за рівнем ознаки припадає на вибірку вербалізаторів, виокремлених в контексті «зауваження». Збірне уявлення про «зауваження» в промовах Королеви Єлизавети II систематизовано в Таблиці 2 та Таблиці 3.

Таблиця 2

Частотність вживання вербалізаторів концепту REMARK, виокремлених за семантичною ознакою «зауваження»

	1947			1953			1992		
	Вербалізатор	Абсолютна частота	Відносна частота, %	Вербалізатор	Абсолютна частота	Відносна частота, %	Вербалізатор	Абсолютна частота	Відносна частота, %
1.	comment (n)	10	29,41	annotation (n)	8	21,05	statement (n)	6	15,38
2.	report (v)	5	14,71	suppose (v)	6	15,79	opinion (n)	6	15,38
3.	thought (n)	4	11,76	report (v)	4	10,53	observe (v)	5	12,82
4.	think (v)	4	11,76	statement (n)	4	10,53	consider (v)	4	10,26
5.	commentary (n)	3	8,82	observation (n)	3	7,89	notation (n)	2	5,13
6.	advised	3	8,82	point (v)	2	5,26	advised	2	5,13
7.	supervisory	1	2,94	balanced	2	5,26	observation (n)	2	5,13
8.	mind (n)	1	2,94	think (v)	2	5,26	consideration (n)	2	5,13
9.	supermise (n)	1	2,94	mind (n)	2	5,26	state (v)	1	2,56
10.	opine (v)	1	2,94	descant (n)	1	2,63	regardant	1	2,56
11.	aside (n)	1	2,94	solicitous	1	2,63	word (n)	1	2,56
12.				conjecture (n)	1	2,63	correct (v)	1	2,56
13.				levers of power	1	2,63	observational	1	2,56
14.				abiding memory	1	2,63	calculation (n)	1	2,56
15.							descant (n)	1	2,56
16.							opinion leaders	1	2,56
17.							undiluted pleasure	1	2,56
18.							generating ream of tabloid headlines	1	2,56
	Всього	34	100		38	100		39	100

Таблиця 3

Частотність вживання вербалізаторів концепту REMARK, виокремлених за семантичною ознакою «зауваження»

	1997			2021			2022		
	Вербалізатор	Абсолютна частота	Відносна частота, %	Вербалізатор	Абсолютна частота	Відносна частота, %	Вербалізатор	Абсолютна частота	Відносна частота, %
1.	last word (n)	4	23,53	considerate	7	46,67	admit (v)	10	37,04
2.	express (v)	4	23,53	thoughtful	3	20,00	believe (v)	5	18,52
3.	think (v)	2	11,76	admotion (n)	1	6,67	assume (v)	3	11,11
4.	count (v)	1	5,88	note (n)	1	6,67	propose (v)	3	11,11
5.	divine (v)	1	5,88	indicate (v)	1	6,67	notice (v)	2	7,41
6.	reason (n)	1	5,88	funeral days	1	6,67	attentive	1	3,70
7.	indicate (v)	1	5,88	strength and stay	1	6,67	tactful	1	3,70
8.	observe (v)	1	5,88				lead you into battle	1	3,70
9.	perfect instrument of empire	1	5,88				administer justice	1	3,70
10.	dreadful news	1	5,88						
	Всього	17	100		15	100		27	100

Аналіз представлених результатів підтверджує інституціональний різновид дискурсу – політичний, що ретранслює інформацію масового попиту. Відповідно до виокремлених вербалізаторів в контексті «зауваження», саме текстова функція забезпечує впізнаваність реципієнтом запропонованої політичним діячем вербальної інформації. У нашому дослідженні складниками політичного дискурсу вважаємо такі мовні одиниці: іменники *comment, statement, annotation, last word*, дієслова *to report, to express, to believe, to admit, to observe, to think, to assume*, прикметники *advised, balanced, supervisory, considerate, thoughtful*, метафори *levers of power, abiding memory, opinion leaders, perfect instrument of empire*. Іменники *comment, statement* та дієслово *to admit* підсилюють промови Королеви Єлизавети II. Усі вони вирізняються політичною ознакою, що надає висловлюванням обнадійливого обрамлення.

Висновок. У лінгвістичній традиції аналіз концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II крізь призму різних наукових парадигм увірогіднює вербалізацію політичного концепту, відкидаючи суспільні й наукові судження.

Відбір текстового матеріалу зумовлений комплексним вивченням ключового поняття дослідження – специфіки втілення концепту REMARK в промовах Королеви Єлизавети II, що виявляє себе через вербалізатори, мовні одиниці та мовленнєві механізми.

Вибірковість і структурованість мовних одиниць віддзеркалюються в результатах дослідження. Відтак, уявлення про функціональне навантаження вербалізаторів за частинами мови неоднозначне і змінювалося впродовж сімдесяти п'яти років. Методика пошуку й верифікації нового лінгвістичного узагальнення свідчить про знакову природу дієслів. Однак, не викликає сумніву й номінативна і атрибутивна системність тексту. Паралелізми, порівняння, риторичні питання, метафори та епітети є інтегральними компонентами цієї текстової системи й наділені другорядними функціональними характеристиками.

Література:

1. Астаф'єв А. О. Національна ідентичність у сучасному світі. *Українська політична нація: генеза, стан та перспективи* / [В. С. Крисаченко, М. Т. Степико, О. С. Власюк та ін.]. К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2003. URL: <http://old.niss.gov.ua/book/Krizsachenko/index.htm>.
2. Фрасинюк Н. І. Мовні засоби вираження персуазивності в політичному дискурсі, 2020.
3. Еванс В. Глосарій когнітивної лінгвістики. Единбург: Видавництво Единбурзького університету, 2007. 233 с.
4. Гарденфорс П. Деякі принципи когнітивної семантики. *Когнітивна семантика: значення та когніція* / за ред. Дж. Олвуд, П. Гарденфорс. Амстердам: Видавнича компанія Джона Бенджамінса, 1999. С. 19–36.
5. Холмквіст К. Концептуальна інженерія. *Когнітивна семантика: значення та когніція* / за ред. Дж. Олвуд, П. Гарденфорс. Амстердам: Видавнича компанія Джона Бенджамінса, 1999. С. 153–171.
6. Джоветт Г. С. та О'Доннелл, В. (2012). *Пропаганда та переконання* (5-е вид.). Лондон: Sage.
7. Королева Єлизавета II, її власними словами: Її найбільш пам'ятні слова. *Вашингтон Пост.* // <https://www.washingtonpost.com/>
8. Вілкокс С., Вілкокс П. П. Когнітивна лінгвістика та жестові мови. *Компендіум з когнітивної лінгвістики* / за ред. від С. Ф. Лі. Нью-Йорк: Видавництво «Нова наука», 2014. Том. 3. Р. 127–152.
9. Вонг М. Л-Й. Корпусна лінгвістика та когнітивна лінгвістика: конвергенція основних припущень. *Компендіум з когнітивної лінгвістики* / за ред. від С. Ф. Лі. Нью-Йорк: Видавництво "Нова наука", 2014. Том. 3. Р. 43–68.

References:

1. Astaf'yev A. O. National identity in the modern world. *Ukrainian political nation: genesis, state and prospects* / [V. S. Kryshchenko, M. T. Stepyko, O. S. Vlasjuk et al.]. K. : National Institute for Strategic Studies, 2003. Access mode : <http://old.niss.gov.ua/book/Krizsachenko/index.htm>.
2. Frasyuniuk N. I. Linguistic means of expressing persuasiveness in political discourse, 2020.
3. Evans V. A Glossary of Cognitive Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007. 233 p.
4. Gardenfors P. Some Tenets of Cognitive Semantics. *Cognitive Semantics: meaning and cognition* / ed. by J. Allwood, P. Gardenfors. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1999. P. 19–36.

5. Holmqvist K. Conceptual Engineering. Cognitive Semantics: meaning and cognition / ed. by J. Allwood, P. Gardenfors. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1999. P. 153–171.
6. Jowett, G. S., & O'Donnell, V. (2012). Propaganda and Persuasion (5th ed.). London: Sage.
7. Queen Elizabeth II, in her own words: Her most memorable remarks. The Washington Post. // <https://www.washingtonpost.com/>
8. Wilcox S., Wilcox P.P. Cognitive Linguistics and Signed Languages. Compendium of Cognitive Linguistics / ed. by Th. F. Li. New York: Nova Science Publishers, 2014. Vol. 3. P. 127–152.
9. Wong M. L-Y. Corpus Linguistics and Cognitive Linguistics: A Convergence of Basic Assumptions. Compendium of Cognitive Linguistics / ed. by Th. F. Li. New York: Nova Science Publishers, 2014. Vol. 3. P. 43–68.